

*Szent Flórián ünnepe, és a tűz szerepe a magyar néphagyományban***Szent Flórián**

Szent Flórián kr.u. 240 körül született. Szülővárosa jelenlegi elnevezése Zeiselmauer.¹ A római légió századosa volt. Keresztényüldözés során halt mártírhalált 304-ben. Malomkövel a nyakában az Ennsbe ölték.

Korai kultusza Ausztriában², Bajorországban, Itáliában és Lengyelországban³ bontakozott ki. A XV. század végén lett tűz-patrónus, ugyanis azt tartották róla, hogy egyszer tüzet oltott az imájával.

Képeken és szobrokon egyaránt jellegzetesen ábrázolták legionárius egyenruhában, amint egy égő ház, lángoló tetejére vizet önt.

A tűzzel való kapcsolat magyarázza, hogy nemcsak a tűzoltók, hanem több helyen a sörfőzők, fazekasok⁴, kovácsok⁵, pékek⁶, kéményseprők⁷ céhének is patrónusa volt.

Tisztelete Dunántúlon volt erős, ahol a német, katolikus bevándorlók révén vált népszerűvé. *Szent Flórián*mal gyakran találkozhatunk útmenti szoborként⁸, és a házak oromfülkéiben.⁹ **(I.sz. melléklet)**

A szent tisztelete sok helyen egyházi, vallási ünnep volt, melyet közösségileg, és egyénileg is számon tartottak.

A téma kutatója szemléletesen foglalta össze *Szent Flórián* ünneplését a bakonyi és Balaton felvidéki falvakban „*Tiszteletének széleskörű kibontakozása a XVII. századra tehető. Pulán, Városlődön kápolnát emeltek tiszteletére. A városlődi, 1820. évi tűzvész óta napja a faluban ünnepnap lett, munkatilalommal. Hittek abban, hogy ha valaki Flórián-napon dolgozik, akkor tűzvész lesz a településen. Az 1940-es évekig Flórián napon körmenetben vonultak a templomtól a kápolnáig, Flórián közbenjárását kérve a tűzi veszedelem ellen. Tihanyban ezen a napon esti harangszókor a tisztító tűzben szenvedő lelkékért imádkoztak és 3 Miatyánkot, 3 Üdvözetet Szent Flórián tiszteletére elmondtak, hogy a tűzvészről megmeneküljenek. A Somló melletti Orosziban esti harangszókor ugyancsak a tisztító tűzben szenvedőkért imádkoztak, majd egy óra múlva megszólalt a harang, s ekkor egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet mondtak el, hozzátéve: »Mentsen meg az Úristen Szent Flórián közbenjárására tűztől, víztől, másvilági tűztől.« Magyarpolányban még az 1990-es években is volt, aki reggel vagy este elmondott egy Miatyánkot Szent Flórián tiszteletére, a tisztító tűzben szenvedő lelkékért kérve közbenjárását. Mások az esti harangszókor a megholt hűvekért könyörögtek ezen a napon az Úrangyala és egy Rózsafüzér-tized elmondásával.*

Volt, aki naponta elmondott Flórián tiszteletére egy Úrangyalát, hogy a tisztító tűzben szenvedő lelkék közbenjárásával mielőbb a mennyországba jussanak. Kiscsőszön sem dolgoztak Flóriánkor. Reggel mise volt, ahol azért imádkoztak, hogy lelkük a másvilági, testük az evilági tűztől megmeneküljön.

Tekintettel arra, hogy Flórián Magyarpolányban fogadott ünnepe is volt (Kolontárnak ugyancsak), reggel 9 órakor a templomban a misét követően az 1950-es évekig, körmenet ment a tűzoltószertárnál álló Flórián-szoborhoz.

A misét megelőzően a környéken lakó lányok összefogtak és élő virágból, orgonából, tulipánból, ha volt már, pünkösdi rózsából, koszorút fontak, s ezzel vették körül a szobrot, lábához pedig vázákba vágott virágot tettek. Mise után a Mindenszentek litániáját énekelve vonult a menet a szoborhoz, ahol Flórián litániája következett. Ezután imádkoztak és Flórián közbenjárását kérve könyörögtek minden tűzi veszedelem ellen, valamint a tisztító tűzben szenvedőkért is. Ezt követően Flórián-énekeket énekelve mentek vissza a templomba, ahol a kimenő énekkel a szertartás véget ért. Ezen az alkalmon a tűzoltók is részt vettek.” 1993-ban az idézett mű szerzőjének kérésére felelevenítették Szent Flórián napjának könyörgését. „Kosárszámra vitték a virágot a tűzoltószertárhoz, amit az előénekes vezetésével koszorúba, fűzerbe fontak és feldíszítették vele Flórián szobrát, amelynek tövébe, vázákba is virágcsokrokat állítottak. Mivel Nepomuki Szent János szobrát is ide, az egykori tűzoltószertár mellé, Flórián szobrához telepítették át, a virágokból rá is jutott »nehogy szomorkodjon« mondták.

A szobrok feldíszítését kora délután végezték el, majd ezt követően a templomban litánia kezdődött, ahonnan a felvirágzott feszületet vivő három ministráns után a plébános és a hűvek, valamint az ajkai tűzoltók a szoborhoz vonultak a Mindenszentek litániáját énekelve. A szobornál imádságok, könyörgések, énekek hangzottak el, majd énekelve visszatértek a hűvek a templomba, ahol imádsággal és énekkel fejeződött be a szertartás. Flórián napját ebben az újjáélesztett formában — hisz 1950-1990-ig nem tarthatták meg — a mai napig megünneplik. Flórián olyannyira tisztelt szent volt, hogy még az 1980-as években is akadtak öregek, akik szobra előtt megemelték kalapjukat. Közterületen, több helyen is áll szobra, amit évente, Flórián-nap előtt színesre festettek — pl. Berhidán — vagy lemeszelték.”¹⁰

Egyes vidékeken — miután úgy tartják, hogy *Szent Flórián* a tüztől védi meg a házakat — sok épületen látható a szobra. Több településen templomot is szenteltek a tiszteletére,¹¹ sőt kápolnák, közterti szobrok is jelzik kultuszát. Égiháborúk idején ugyancsak *Szent Flórián*hoz szoktak fohászkodni villámcsapás és tűzvész ellen. A tűzoltók ünnepi szentmisén vettnek részt, és egyéb ünnepeket rendeztek *Szent Flórián* napján.¹²

Másutt is található *Szent Flórián* szobrok, a XVIII. században például több helyen állítottak színes szobrot tiszteletére.¹³ Az Ipolysági szoboralak egy mesterien kidolgozott kőtalapzaton áll, fején csákó, jobb kezében vízzel telt edény, melyből éppen egy égő házra önt vizet. Alatta felirat olvasható: „*Florian ora pro nobis. Anno 1799*”. A térség másik településén¹⁴ szecessziós *Szent Flórián*-szobor talapzatán a következő szöveg olvasható: „*Szent Flórián tiszteletére emeltette az egegi önkéntes tűzoltó testület 1903.*” Másutt¹⁵ a falu közepén szoborcsoport, a *csomoszenteknek* is nevezett együttes *Nepomuki Szent János, Szent Vendel, Szent Flórián* áll. A népi hagyományokat tárgyaló „*Sándor nap-tól úrnapiig*” című műben olvasható¹⁶, hogy az egyik felvidéki településen¹⁷ címeres kőtalapzaton áll 1790-től *Szent Flórián* késő barokk szobra, melyhez régebben május 4-én a templomból kimentek, elmondták a litániát, énekeltek, majd visszamentek az Isten házába. Akad olyan település is, ahol a tűzoltóközpontnál áll *Szent Flórián* szobor.¹⁸

***Szent Flórián* napja és a tűz, a tűzgyújtás hagyományai**

A tűz létrehozása, a tűz őrzése, megszentelése éppúgy jelen volt az ősi kultúrákban, mint a kereszténységben.¹⁹ *Szent Flórián* napjához szertartásos és archaikus tűzgyújtási hagyományok kapcsolódnak. Volt olyan vidék,²⁰ ahol *Szent Flórián* napján férfi rakott tüzet. Mielőtt begyújtotta volna, megmosta a kezét, a vizet pedig szétpermetezte, hogy a tűz, amely ezen a napon különösen haragos „*erűt ne vehessen*”, ne okozzon veszedelmet. A tűzgyújtásra nem kerülhetett sor korán, csak tíz óra után „*hogy a házba ki ne siessen*” azaz fel ne gyújtsa a házat.²¹

Ugyanakkor ezen a napon sokfelé tiltották a tűzgyújtást. Ezekben a vidékeken,²² *Szent Flórián* napján egyáltalán nem is raktak tüzet, nem dolgozhattak a kovácsok és kenyeret sem süthettek.²³

A tűz, mely az egyik alapelem, a víz ellentétpárja, a lélek, és a szerelem jelképe, a néphit oly lénynek, s szellemnek tekintette a tüzet, mely eszik, iszik, zsörtölődik, panaszkodik, jár-kel s ha nem tesznek kedve szerint, bosszút áll.²⁴ A tűz, pattogó hangjából arra következtettek, hogy valamit kíván, valamit kér, ezért lisztet, sót, földet dobtak bele. A lisztet többnyire főzés előtt, gyakran a rántásból hintették rá. „*Aggy neki ék kalán étet, a másvilágon maj nem éget úgy!*” mondták. Néhol azt tartották, hogy a sót nem szabad tűzbe dobni, mert akkor a tűz nem lát. „*Besóztátok a szememet, nem látok!*” panaszkodik ilyenkor a tűz.²⁵

A XX. század elején a magyar népi hiedelmek kutatója az 1910-ben publikált tanulmányában²⁶ érzékletesen írta le a tűz tiszteletét és a tüztől való félelmet: „. . . *mikor kenyérsütéskor a kemenczében nagy láng »gombolog«, az asszony a kemencze elé térdepel és szent Flórián tiszteletére egy Miatyánkot és Üdvözetet mond el, vagy a kemencze szájánál kuruglával keresztjelet húz, s azt mondja: »Uram Jézus segill még!« Továbbá a kemencze szája elé két darab fát keresztbe tesznek, hogy a ház ki ne gyuladjon. Hogy a kenyérhég a színesebb, szép piros legyen, a kályha szájánál égő tűz eleibe lisztet dobnak. A tűz szomjúságát úgy oltják el, hogy a tűz mellé a fazékba parazsat tesznek, azt vízzel, vagy étel habjával leöntik. Úgy tartották, hogy az egyik tűz a másikhoz — sziporka alakjában — át jár panaszkodni, karácsonykor. A hiedelemmonda szerint: Egy koldus, aki éjjeli szállást kapott a konyhában tűzhelyen lefeküdvé hallotta, hogy a szomszédból ájtott tűz az ott levőnek imígyen panaszkodott: »Énnekem igen rossz asszonyom van; sósé ad se ennyi, se innya. « A másik ráfelelte: »Na én bion kapok eleget!« A panaszkodó tűz harmadnapra fölégette gazdája házat.”²⁷*

Egyetemes szokás az új tüzek gyújtása bizonyos kalendáriumi ünnepeken, jeles napokon, pl. Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, február 2-án szentelik a katolikus egyházban a gyertyát, melyet a bölcsőtől a koporsóig felhasználnak. A húsvéti ünnepkörben nagyszombaton az előző évi virágvasárnap barkáról csiholt tűz a nagyszombati szentelt tűz, melynek a parazsából hazavittek, hogy az új tűznél készíthessék el a húsvéti ételleket. *Szent Iván* napján június 24-én, *Keresztelő Szent János* ünnepén, a nyári napfordulókör nemcsak tüzet gyújtanak, hanem át is ugorják. Karácsonykor a templom mellett tüzet gyújtottak a pásztorok. A hazai szerbeknél szokás az úgynevezett karácsonyi tuskó a „*badnjak*” égetése. Újévkor pedig néhol még ma is gurítanak tüzes kerekeket.

Hagyományosan tűzbe vetették a halottaknak, túlvilágnak szánt dolgokat, például a karácsonyi vagy a húsvéti ételek maradékát, hogy a túlvilágon lévő családtagok ezúton részesüljenek belőle.

A gyertya, mint a tűz megjelenítésének egyik legfontosabb jelképe szerepel az emberi élet fordulóján a születéstől a halálig, a kalendáriumi ünnepeken és jeles napokon egyaránt. Vihar idején imádkoztak a szentelt gyertya mellett, hogy a rossz idő ne tegyen kárt a termésben.²⁸

Keresztelőre szentelt gyertyával vitték az újszülöttet. A lakodalomban a gyertyástánc és az úgynevezett menyasszonyporkolás mutatja a tűz jelentőségét. A gyertyástánc a XVII. századtól ismert szerartartásos lakodalmi tánc. Rendszerint éjfélkor járják, a fektetést és kontyolást megelőzően. Menyasszonykikérő táncnak, menyasszonyfektető gyertyás táncnak nevezik. Van, hogy csak a vőfély járja a menyasszonnyal, vagy három nyoszolyólány is a párjával, s igen gyakran az egész násznép is. Járják kör mentén párban, összefogódzkodva nagy körben, csigavonalban, a vőfély vezetésével. Gyakran nemcsak a vőfély tart a kezében 1-3 szál gyertyát, hanem az összes résztvevő is. A tánc egyes szakaszai közt a vőfély rigmust mond, és sorban elfújja a gyertyáit. Az utolsó elfújása után kiszökteti a menyasszonyt, a násznép pedig — kiáltozás, szaporaság kívánása közben — a menyasszony után dobja a többi gyertyát.²⁹

A menyasszonyt tűzön ugratták át. A lakodalom másnapjának reggelén rendszerint könnyen, gyorsan égő anyagokból gyújtottak máglyát a lakodalmas ház udvarán vagy a falu erre kijelölt helyén. A lakodalmi tűz meggyújtásában részt vet az egész násznép. A násznép esetleg körül táncolta, illetve a menyecske, esetleg a násznép tagjai is átugrálták a lakodalmi tüzet, ezt menyasszonyporkolásnak is nevezték. Esetleg a vőfélyek fogták közre a menyasszonyt, s több ízben futva átugrálták vele a tüzet, majd a násznép tagjai követték őket, amelyhez az északi területeken itt-ott fennmaradt, de többnyire csak emlékezetben élő szerartartásos tánc kapcsolódott.³⁰

A születésnapokon ma elmaradhatatlanok a tortán az éveket jelző gyertyák. A haldokló és a halott ravatala mellett gyertyák égnek. Mindenszentek és Halottak napján mécseseket, gyertyákat gyújtunk a temetőben. A gyertya lángja végigkíséri az ember egész életét.

Tűzvész, tűz elleni védelem

A tűz jótékony és mágikus ereje mellett mindig ott volt a tűz félelmetes pusztításától való félelem és védekezés ellene, akár *Szent Flórián*, akár a mágia segítségével, vagy mindezek együttesével is történt.

Az „*Ünnepi kalendárium*” így ír a témáról: „*A XVII. századtól kezdve az osztrák barokk, később a katolikus német bevándorlások együttes hatásaként alig van templomunk, falunk, amelyben ne lelhetnénk föl Szent Flórián képét vagy szobrát. Ennek vészelhárító hivatást tulajdonítanak. . . . tűzvész után, illetőleg tűzvész ellen hazánkban számos helység tett a barokk időkben Flórián tiszteletére fogadalmat.*”³¹

Szombathelyen a XVII. század első felében nagy tűzvész pusztított. Ezért a város *Szent Flórián* oltalmába ajánlotta magát, és fogadalmat tett, miszerint *Szent Flórián* estéjét megböjtöli, templomba megy, aznap nem dolgozik, az egyháznak adakozik. A céheket kötelezték, hogy szövétnekkel legyen jelen. Az 1749-es fogadalmi kép latin nyelvű felirata magyar fordításban a következő: *Szent Flórián, a te segítségeddel jöjjön a Mindenhatótól védelem a leégett Szombathely számára.*³²

1776-ban tűzvész pusztított Csepregen. Itt is arról rendelkeztek, hogyan kell ünnepelni, böjttel, munkatilalommal, előtte való napi vecsernyével, aznapi misével és esti vecsernyével. „*12 forint büntetés alatt köteles úgy, hogy egy-egy Háznál nem több, hanem csak egy Ember maradjon, a többiek pedig az Ajtosságra elmenni tartoznak fellyebb említett büntetés alatt.*”³³ Itt is kötelesek voltak a céhek a „szövétnyeggel” azaz fáklyákkal menni.

A tabáni tűzvészre emlékeztet a tabáni templom egyik mellékoltárán látható fogadalmi kép, melyen *Szent Flórián* mellett angyal önt vizet a lángba borult Budára. *Szent Flórián* szobor áll még a belvárosi templom külső szentélyfalán, továbbá az óbudai Flórián téren.³⁴

Tűzvész ellen a barokk időkben *Szent Flórián* szobrot szoktak a házak homlokzatára, sörfőző műhelyek bejárata fölé is helyezni.

Egyes településeken a tűzvész emlékeztetőre emeltek köztéri szobrokat.³⁵

Sajátos helyzetet mutatott be a szerző az „*Ünnepi kalendárium*” 1977. évi kiadásában, melyben ismertette, hogy van olyan település is, ahol *Szent Flórián* szobra áll a falu szélén. A környékbeliek szerint ugyanis a falu bosszúból állította ide, mert egy régi tűzvész idején nem teljesítette kötelességét.³⁶

Gyakran más szentek társaságában szerepelt *Szent Flórián*. Akadt olyan település is, ahol *Szent Flórián* szobrát más szentek társaságában állították fel.

A régi templomok és városi középületek tornyában őrzött tűzharang leginkább *Szent Flórián* nevét viseli, és bizonyos meghatározott időpontokban, a szent tiszteletére szólaltatták meg a harangot.³⁸

Több helyen 1912-ben a tűzvész pusztítása után állítottak egy *Szent Flórián* szobrot.³⁹ Pereszlényben május 4-én a község lakossága minden évben körmenettel vonult ki *Szent Flórián* szobrához. Miközben a litániát mondták, a tűzoltók egyenruhába öltözve, zászlóval álltak a szobor körül. Ezen a napon nem dolgoztak a földeken sem. A szokást a második világháború utáni időkig gyakorolták.⁴⁰

Szent Flórián napjához fűződő gazdasági hagyományok és Szent Flórián tisztelete

Ehhez a naphoz gazdasági hagyományok is fűződnek. A sárkeresztesiek például *Szent Flórián* napját tartják alkalmasnak az uborkamag elvetésére.⁴¹ A berzenciek hiedelme szerint régen ezen a napon nem vetettek kukoricát, mert a vetés nem hoz fejet. Buzsákon egy kalendáriumi mondóka is emlékeztet *Szent Flórián* megünneplésére: „*Szent Flórián napján ne vessél, ne kapálj. Így majd bízatsz hozzá, hogy elkerül a villám.*”⁴² Csallóközben e napon volt jó a kukoricát elvetni. Viszont babot, borsot nem ültettek ilyenkor, mert nem hozott volna termest. Lendva környéki falvakban kukoricát vetnek ezen a napon, mert bőtermő lesz, de ha előző napon vetnék, akkor csak szárra számíthatnak csőre nem.⁴³ Rábagyarmaton úgy tartották, hogy nem jó *Tüzes Flórián* napján borsót, babot ültetni, mert akkor azok nem fognak teremni.

A *Szent Flórián* tartós népszerűségére családneveink is utalnak: Flórián, Flóris, Fóris, Fórizs, Forján, Furján, Fóró, Forró, régi szegedi Fura, Furka, Fúrús.

A magyarországi fazekascéhek pecséteiken is ábrázolták *Szent Flóriánt*. Ez a hagyomány osztrák közvetítéssel került hozzánk, az első ilyen ismert pecsét 1684-ből származik.⁴⁴

Szent Flórián tiszteletében egyaránt megőrződtek a keresztény egyház vallási hagyományai a szenttel és túlvilági tisztító tűzzel kapcsolatban éppen úgy, mint a tűz ősi tisztelete, a tűzvész megelőzésének népi hiedelmei és praktikái, valamint az önkéntes tűzoltók egyesületeinek helyi szokásai.

Jegyzetek:

- ¹ Zeiselmauer Alsó-Ausztria területén található.
 - ² Az osztrák tartományok közül elsősorban Tirolban volt jelentős kultusza *Szent Flóriánnak*.
 - ³ Lengyelországban elsősorban Krakóban és környékén alakult ki *Szent Flórián kultusza*.
 - ⁴ A sörfőzők és fazekasok elsősorban Szeged, Baja és Sümeg térségében tartották védőszentjüknek.
 - ⁵ A kovácsok alapvetően Arad és hosszúhetény térségében tartották védőszentjüknek.
 - ⁶ Az adonyi pékek tekintették patrónusoknak *Szent Flóriánt*.
 - ⁷ A soproni kéményseprő céhek tekintették *Szent Flóriánt* patrónusuknak.
 - ⁸ *Szent Flórián* szobor található például a Barang községbe vezető út mentén.
 - ⁹ Magyarpolányra jellemző, hogy a házak romfülkéiben *Szent Flórián* szobor látható.
 - ¹⁰ LACKOVITS : 205-208.p.
 - ¹¹ Somogyacsán és Somogyaracson szenteltek templomot *Szent Flórián* tiszteletére.
 - ¹² KIRÁLY : 82.p.
 - ¹³ *Szent Flórián* szobrot állítottak például az Ipolysági környéki településeken is, amelyek jelenleg Szlovákiához tartoznak.
 - ¹⁴ Egebben szecessziós *Szent Flórián* szobor áll.
 - ¹⁵ Ipolybalogon például *Szent Flórián* alakja több szentből álló szoborcsoport részét képezi.
 - ¹⁶ CSÁKY
 - ¹⁷ A felvidéki Felsőtúron — jelenleg Szlovákia része — címeres kőtalpazaton áll *Szent Flórián* barokk szobra.
 - ¹⁸ Vámosmikolán a tűzoltó központban áll *Szent Flórián* szobra.
 - ¹⁹ CSÁKY : op.cit. 110-112.p.
 - ²⁰ A *Szent Flórián* napi férfi tűzgyújtás hagyománya a Muravidékre volt jellemző.
 - ²¹ PENA VIN : 97.p.
 - ²² Lendva környékére volt jellemző a *Szent Flórián* napi tűzgyújtási tilalom.
 - ²³ PENA VIN : op.cit.
 - ²⁴ Göcseji és hetési néphit is ilyen tulajdonságokkal ruházta fel a tüzet.
 - ²⁵ Ez a néphit Lendvavásárhelyre volt jellemző.
 - ²⁶ GÖNCZI
 - ²⁷ A népszokásokat a kutató Göntérházan és Szentmihályfán jegyezte fel.
- GÖNCZI : 286.p.
- ²⁸ MAÁ CZ : 358.p.
 - ²⁹ GYÖR GYI — MAÁ CZ: 396.p.
 - ³⁰ Loc.cit.
 - ³¹ BÁLINT : 352.p.
 - ³² Loc.cit. : 352-353.p.
 - ³³ Loc.cit.
 - ³⁴ Loc.cit. : 353.p.
 - ³⁵ Így állítottak például *Szent Flórián* 1893-ban Jászladyban és 1894-ben Mohácson.

³⁶ Becsehelyen (Zala megyében) áll *Szent Flórián* szobra a falu szélén az út mentén.

BÁLINT : op.cit.

³⁷ 1795-ben a Vas vármegyei Bolozsamegyesén az útmenti oszlop fülkéjében *Szent Flórián, Szent Donát és Szent Vendel* szobrai egymás mellett álltak.

³⁸ Szegeden este 9 órakor *Szent Flórián* tiszteletére szólnak a harangok.

BÁLINT : op.cit. 353-354.p.

³⁹ Így történt ez 1912-ben Pereszlényben is.

⁴⁰ CSÁKY : op.cit. 112.p.

⁴¹ GELENCSÉR — LUKÁCS

⁴² KIRÁLY : op.cit. 82.p.

⁴³ PENA VIN : op.cit. 97.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- CSÁKY — CSÁKY Károly: *Sándor naptól úrnapiig*. Pozsony, 2006, Madách-Posonium 206 p .SK- ISBN 80-7089 422
- GELENCSÉR — LUKÁCS — GELENCSÉR József — LUKÁCS László: *Szép napunk támadt. A népszokások Fejér megyében*. Székesfehérvár, 1991, István Király Múzeum, 637 p. HU-ISBN 963 7131 949
- KIRÁLY — KIRÁLY Lajos: *Somogyi népszokások I. Kalendáriumi jeles napok és falusi társas munkavégzés szokásai*. Kaposvár, 2002, KE Somogy M.Ped.-továbbkép. és Szolg. Int., 220 p. HU-ISBN 963 202 858-9
- LACKOVITS — LACKOVITS Emőke: *Az egyházi esztendő jeles napjai, ünnepi szokásai a bakonyi és Balaton-felvidéki falvakban*. Veszprém, 2000, Veszprém M. Múz.Ig. 285 p.HU- ISBN 963-7208-66-6

TANULMÁNYOK

- GÖNCZI — GÖNCZI Ferencz: A természeti elemek kultuszának maradványai a göcseji s hetési népnél. *Ethnographia*, XXI.évf. (1910) 1-4. sz. 284-291.p.
- NAGYBÁKAY — NAGYBÁKAY Péter: Magyarországi fazekas céhpecsétek. *Ethnographia*, LXXXIX.évf. (1978) 1-4. sz. 244-263.p. HU-ISSN 0014-1798

KALENDÁRIUMOK

- BÁLINT — BÁLINT Sándor: *Ünnepi kalendárium*. Budapest, 1977, Szent István Társulat, 527 p. HU-ISBN 963 360 0448
- PENA VIN — PENA VIN Olga: *Népi kalendárium*. Újvidék, 1988, Forum Könyvkiadó, 181 p. YU-ISBN 86 323 0161 6

LEXIKONOK

- GYÖRGYI — MAÁ CZ — GYÖRGYI Erzsébet — MAÁ CZ László: Lakodalmi tűz. 396 p. In ORTUTAY Gyula (főszerk): *Magyar néprajzi lexikon*. III.köt. Budapest, 1980, Akadémiai Kiadó, 751 p. . HU-ISBN 963 05 1288 2 III. köt., HU-ISBN 963 05 1285 8 sorozat
- MAÁ CZ — MAÁ CZ lászló: Gyertyástánc. 358 p. In ORTUTAY Gyula (főszerk): *Magyar néprajzi lexikon*. II.köt. Budapest, 1979, Akadémiai Kiadó, 752 p. . HU-ISBN 963 05 1288 2 II. köt., HU-ISBN 963 05 1285 8 sorozat

Szent Flórián szobor
Veszprém, Vár utcai épület homlokzatán

